

به نام خدا

پژوهشگاه ارتباطات و فناوری اطلاعات

(مرکز تحقیقات مخابرات ایران)

دستورالعمل دسترسی به منابع کتابخانه دیجیتال

پژوهشگاه ارتباطات و فناوری اطلاعات

بهار ۱۳۹۵

دستورالعمل دسترسی به منابع کتابخانه دیجیتالی

پژوهشگاه ارتباطات و فناوری اطلاعات

۱. مقدمه

مرکز تحقیقات مخابرات ایران به عنوان قدیمی ترین مرکز پژوهشی در حوزه فناوری اطلاعات، اصلی ترین پایگاه تحقیقات در زمینه ارتباطات و فناوری اطلاعات در کشور به شمار می‌رود. این پژوهشگاه که در قالب چهار پژوهشکده فعالیت‌های تحقیقاتی خود را دنبال می‌کند، در سال ۱۳۷۶ از قالب یک مؤسسه به پژوهشکده و در سال ۱۳۸۴ از قالب یک پژوهشکده به پژوهشگاه تبدیل شد.

پژوهشگاه مذکور دارای کتابخانه تخصصی برای ارائه خدمات اطلاعاتی است. این کتابخانه از سال ۱۳۹۰ اقدام به ایجاد کتابخانه دیجیتالی نمود. دستورالعمل حاضر جهت ارائه خدمات اطلاعاتی دیجیتالی و ارائه سطوح دسترسی تعریف شده به انواع کاربران در کتابخانه دیجیتالی پژوهشگاه ارتباطات و فناوری اطلاعات تهیه شده است. بنابراین دستورالعمل حاضر به عنوان یک سند در کتابخانه دیجیتالی تنها به ارائه دستورالعمل ارائه دسترسی به منابع دیجیتالی در کتابخانه دیجیتالی پژوهشگاه ارتباطات و فناوری اطلاعات اختصاص یافته است.

۲. کتابخانه دیجیتال

کتابخانه، محل ذخیره دانش و مرکز فرهنگ و خرد است. پس از اختراع چاپ و انقلاب صنعتی، کتابخانه‌ها به اوج شکوفایی خود رسیدند و پس از مدتی کتابخانه‌های دیجیتال نیز با هدف تبادل اطلاعات به وجود آمدند. فدراسیون کتابخانه‌های دیجیتالی در تعریف این کتابخانه‌ها می‌گوید: کتابخانه‌های دیجیتال، سازمان‌هایی هستند که از کارکنان متخصص برای انتخاب و سازماندهی منابع کمک می‌گیرند. در این کتابخانه، امکانات دسترسی فکری، تفسیر، توزیع و نگهداری بی‌عیب و نقص منابع مذکور فراهم شده است. کارکنان کتابخانه دیجیتال، اطمینان دارند که آثار دیجیتال گردآوری شده در مجموعه به منظور دسترسی سریع و باصرفه برای استفاده جامعه‌ای خاص از استفاده‌کنندگان یا مجموعه‌ای از چند جامعه در مدت زمان طولانی، پایدار خواهند بود ((Cleveland,1998)). در همین راستا کتابخانه دیجیتالی پژوهشگاه ارتباطات و فناوری اطلاعات در راستای ارائه خدمات کتابخانه‌ای دیجیتالی به پژوهشگران پژوهشگاه و سایر اعضای هیئت علمی،

دانشجویان و پژوهشگران سایر سازمان‌ها، پژوهشگاه‌ها و دانشگاه‌ها در زمینه موضوعات زیر از سال ۱۳۹۰ با استفاده از نرم‌افزار کتابخانه دیجیتال پروان پژوه ایجاد و آماده ارائه خدمات شده است.

موضوع‌های تحت پوشش کتابخانه دیجیتال عبارتند از:

برق، مخابرات، الکترونیک، کامپیوتر و موضوعات علوم پایه نزدیک به این مباحث مانند فیزیک و مکانیک و به طور خلاصه حوزه آی.سی.تی.^۱ در کشور

۳. اهمیت دسترسی به منابع دیجیتال

سیر تکامل نشر اطلاعات از کاغذ به منابع الکترونیکی، سبب تغییر در نحوه تملک، اشتراک و دستیابی به اطلاعات شده و فراهم آوری و مجموعه گستری اطلاعات دیجیتالی را الزامی ساخته است. همچنین نیاز رو به رشد به محتوای تمام متن پیوسته که می‌تواند به راحتی قابل جستجو و از دور قابل دسترس باشد، کتابخانه‌ها را به سمت و سوی دیجیتال شدن سوق داده است. کتابخانه‌های دیجیتالی، کتابخانه‌های الکترونیکی هستند که در آنها شمار زیادی از کاربران که از نظر جغرافیایی پراکنده هستند، می‌توانند به محتوای منابع الکترونیکی مانند متون، تصاویر، نقشه‌ها، صداها، ویدیوها و... دسترسی داشته باشند.

با توجه به سیال بودن محیط دیجیتالی و قابلیت استفاده آسان و بهره برداری از آن برای همگان و به مخاطره افتادن حقوق مولفان و ناشران، دسترسی به منابع بسیار حائز اهمیت است. از این رو هر کتابخانه دیجیتالی باید به این موضوع توجه ویژه داشته و در راستای حمایت از حقوق مولفان و ناشران و کپی رایت اقدامات مقتضی را در جهت شناسایی و استفاده منصفانه از منابع دیجیتالی فراهم نماید. بنابراین ضروری است هر کتابخانه دیجیتالی با شناسایی انواع کاربران خود و معرفی انواع منابع دیجیتالی قابل ارائه، اقدام به سطح بندی دسترسی به منابع برای کاربران خود نماید.

۴. انواع کاربران کتابخانه دیجیتال

کاربران کتابخانه دیجیتال پژوهشگاه ارتباطات و فناوری اطلاعات به صورت زیر تقسیم می‌شوند:

- ۱- کارمندان و اعضاء هیات علمی شاغل در پژوهشگاه ارتباطات و فناوری اطلاعات
- ۲- دانشگاهها، مراکز پژوهشی و سایر تشکیلات خارج از حوزه وزارت
- ۳- همکاران حوزه وزارت و ادارات و سازمانهای وابسته

^۱ ICT

۵. روش‌های استفاده از منابع دیجیتالی برای کاربران

کاربران به سه روش زیر می‌توانند از منابع استفاده کنند:

- ۱- مراجعه حضوری
- ۲- مراجعه به سایت کتابخانه دیجیتال و عضویت در سایت و استفاده از منابع
- ۳- از طریق ایمیل با Admin کتابخانه و دریافت مقالات و فایل‌های مورد نیاز

تذکر: هزینه‌ای بابت اشتراک از کاربران دریافت نمی‌شود.

❖ شرایط عضویت در کتابخانه دیجیتالی به شرح زیر است:

- عضویت برای بهره برداری از منابع دیجیتالی، رایگان است.
- استفاده از پایگاه اطلاعات الکترونیکی تحت ضوابط خاص مندرج در آیین نامه استفاده از پایگاه اطلاعاتی امکان پذیر است.
- ثبت نام منحصرأ با کد ملی و مشخصات دقیق فردی و آموزشی.
- استفاده کلیه دانشجویان در تمامی مقاطع بلامانع است.
- استفاده از کتابخانه در ۲۴ ساعت هفت روز هفته میسر است.

۶. انواع منابع کتابخانه دیجیتالی

کتابخانه دیجیتال پژوهشگاه ارتباطات و فناوری اطلاعات، شامل منابع زیر است:

۱. کتاب‌های لاتین
۲. کتاب‌های فارسی
۳. گزارش‌های حاصل از نتایج پژوهش‌های انجام گرفته در پژوهشگاه
۴. پایان نامه‌های مربوط به پژوهشگاه

۱-۴. پایان نامه‌هایی که صرفاً "توسط هیئت علمی پژوهشگاه نوشته شده است.

۲-۴. پایان نامه‌هایی که با موضوعات پژوهشگاه مرتبط است و از آن حمایت می‌شود.

۳-۴. پایان نامه‌هایی که استاد راهنما یا مشاور آنها از استادان پژوهشگاه می‌باشند.

۴-۴. پایان نامه‌هایی که به نوعی، مورد حمایت مرکز می‌باشند و با اینکه در حوزه ی یکی از دانش‌ها هستند ولی عموماً دستاورد علمی ندارند و مالکیت معنوی آنها مختص پژوهشگاه است. البته توجه به دو نکته حایز اهمیت است:

تبصره ۱- برخی از موارد در صورت بروز مشکل با وزارت علوم، هماهنگی صورت می‌گیرد.

تبصره ۲- برخی از موارد از شاخه‌های دانش مانند مخابرات، اطلاعات ۴ سال گذشته مورد استفاده قرار نمی‌گیرد زیرا جهش اطلاعات خیلی سریع و روزانه اتفاق می‌افتد ولی در رشته‌هایی مانند روانشناسی، اطلاعات قدیمی تر و کهنه تر بیشتر مورد استفاده قرار می‌گیرند.

۵. نشریات حوزه موضوعی فناوری اطلاعات (موضوعاتی در رشته‌های برق، مخابرات، الکترونیک، کامپیوتر و موضوعات وابسته مثل فیزیک و مکانیک)

۷. دستورالعمل‌های دسترسی به منابع کتابخانه دیجیتال

کتابخانه دیجیتال پژوهشگاه، جزء کتابخانه‌های تخصصی است و وظیفه آن در درجه اول حمایت از سازمان مادر و وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات می‌باشد. در اینجا سازمان مادر، عبارت است از پژوهشگاه ارتباطات و فناوری اطلاعات است که وابسته به وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات می‌باشد و چون این سازمان یکی از منابع اصلی برای ارائه دانش در زمینه مخابرات در کشور است، وظیفه دارد که دانشگاهها، اساتید مربوط به این حوزه و شرکتهای خصوصی و صنعتی را برای ساخت و تولید، مورد حمایت خود قرار دهد.

در زمینه ایجاد دسترسی به منابع دیجیتال ضروری است موارد زیر به عنوان دستورالعمل‌های اجرایی مورد توجه قرار گیرند:

دستورالعمل ۱. در کتابخانه دیجیتال پژوهشگاه، کتاب‌های فارسی و لاتین شامل گرایش‌های برق در بخشهای مختلف کامپیوتر، مخابرات، الکترونیک و علوم پایه ی نزدیک به این رشته‌ها و به طور کلی حوزه ی فناوری اطلاعات و ارتباطات کشور، فقط با قابلیت خواندن بخشی از متن یا تمام متن و بدون قابلیت پرینت برای تمامی کاربران در محل کتابخانه فراهم می‌شود.

دستورالعمل ۲. گزارش‌های پژوهشی و پایان نامه‌ها بر طبق قوانین جاری و مکتوب، فقط فصل اول و صفحات مقدماتی در اختیار کاربران عضو قرار داده می‌شود و چنانچه فرد متقاضی حائز شرایط باشد فقط تا ۲۰ صفحه‌ی اول متن گزارش یا پایان نامه به منظور آگاهی از پژوهش‌های انجام شده و جلوگیری از پژوهش‌های تکراری، امکان تهیه پرینت داده می‌شود.

تبصره ۱. اعضای خاص مانند حوزه ی مدیریت پژوهشگاه ارتباطات و فناوری اطلاعات می‌توانند از دسترسی بالاتری با تایید مدیر کتابخانه دیجیتالی برخوردار باشند.

دستورالعمل ۳. افراد خارج از سازمان که نیاز به استفاده از منابع داشته باشند می‌توانند با معرفی نامه و ابزارهای لازم و قانونی مثل تعهد حقیقی یا حقوقی به این کتابخانه مراجعه و به منابع مورد نیاز خود در محل کتابخانه دسترسی پیدا کنند.

دستورالعمل ۴. در این پژوهشگاه، دفتر انتقال دانش فنی، شرایط بازاریابی یا فروش تولیدات علمی را فراهم می‌کند و تولید کننده ی علم یا اثر، تعهد قانونی می‌دهد که دانش فنی مزبور را در اختیار سازمان‌ها یا مراکز دیگر، قرار ندهد. بنابراین تمام آثار تولید شده در پژوهشگاه به لحاظ قانونی متعلق به پژوهشگاه بوده و از طریق کتابخانه با مراعات تمام موارد لحاظ شده در این دستورالعمل قابل دسترس هستند.

دستورالعمل ۵. در کتابخانه دیجیتال پژوهشگاه، امانت بین کتابخانه‌ای وجود ندارد و با سازمان‌های خارجی هم ارتباطی برقرار نیست ولی این کتابخانه به وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات و سازمان‌های وابسته در تمام کشور به صورت ناپیوسته^۲، سرویس می‌دهد.

دستورالعمل ۶. جهت ایجاد دسترسی به منابع دیجیتالی، با توجه به ارزش خاص هر یک از انواع منابع، نسبت به اولویت بندی منابع به لحاظ ارزش نوع منبع به شرح زیر اقدام شده است:

۱. گزارش‌های فنی
۲. پایان نامه‌ها
۳. کتاب‌های لاتین
۴. کتاب‌های فارسی

تبصره ۲. با توجه به اینکه ضریب امنیتی پایان نامه‌ها پایین تر از گزارش‌های فنی است زیرا مطالب موجود در آنها در وزارت علوم، سازمان‌ها و نزد اساتید راهنما و مشاور یافت می‌شود و جنبه ی امنیتی یا نظامی یا محرمانه ندارد، به همین جهت گزارش‌هایی که ممکن است خیلی خاص باشند و اطلاعات آن کاملاً محرمانه و از حساسیت بالایی برخوردار باشند در بخش‌های خاص و حساس قرار می‌گیرند و در مورد گزارش‌هایی که از حساسیت کمتری برخوردارند با هماهنگی و با نظر فرد مربوط، حق استفاده از آن داده می‌شود.

² Offline